

МО “Ыллык”
МБОУ Уолбинская СОШ
с.Уолба
Таттинский улус

**«Бары бииргэ: төрөппүт-оҕо-учуутал»
бырайыак**

2024 с.

Быһаары сурук.

2022-2023 уерэх дьылыттан сабалаан дойду урдунэн иитии эйгэтигэр Федеральной табымнаах бырайыактар улэ5э киирдилэр. Ол курдук оскуола уерэнээччилэрин барытын хабар «Разговоры о важном» кылаас чаастара, алын кылаас уерэнээччилэригэр аналлаах «Орлята России» бырайыак. Бу ытыллар улэлэр сурун сыаллара – о5о тереебут дойдутун таптыыр, дьонун-сэргэтин ытыктыы улаатарын, кии киьитэ буолан уунэн тахсарын ситиьии. Онно сеп тубэьиннэрэн, Саха Ереспуубулукэтин уерэ5ин уонна Наукатын Министиэристибэтэ «Кэскил» о5о бэчээтин кыбатын кытта «Разговоры о важном» бырагыраамма иитинэн «Дьобуннаа5ы кэпсэтии» региональной компоненны олоххо киллэрбитэ.

Саха Ереспуубулукэтин Ил Дархана А.С.Николаев 2023-2027 сыллары «Ексекулээх биэс сылынан» биллэрбитэ. Сабаламмыт улэ кэнээн иьэринэн, «Орлята России» федеральной бырагыраамма Саха сиринээ5и «Ексеку сиэннэрэ» диэн А.Г. уонна Н.К.Чиряевтар ааттарынан Дьокуускай куорат национальной гимназия алын суьуех учууталлара Саха сиригэр сеп тубэьэр ис хобоонноох бырагыраамма онорбуттарын, ону 2024-2025 уерэх дьылыттан региональной компоненна киллэрбиттэрин, бэйэбит оскуолабытыгар иитэр-уерэтэр улэбитигэр туьанан сабалаатыбыт. Бырагыраамма кехтеех о5олору иитэр, Бутун Россия иьинэн алын кылаас уерэнээччилэрин, учууталларын тумэр. Ийэ дойдутун таптыыр, ебугэ угэьин утумнуур о5олору араас еттуттэн арыйар, сайыннаар.

Бу бырайыагы олоххо киллэрии бастатан туран, алын суьуех учууталларыттан улахан эппиэтинэьи эрэйэр. Манна теьуу куус тереппут кыттыны ылыыта, ейебулэ буолар.

«Ексеку сиэннэрэ» дьарыктар ненуе о5ону иитии уонна уерэтии, кии киьитэ буолан тахсарыгар олук ууар, о5о сааьын ессе сырдык, ыраас, дьоллоох онорор. О5о эппиэтинэстээх, бэйэтэ тус керуулээх, олоххо актыыбынай позициялаах буола улаатарын ситиьэр. Кэнэ5эскитин олоххо бэлэмнээх, сатабыллаах, тереебут дойдуга, чугас дьонугар, тереппуттэригэр, кырдыа5аска-эдэргэ ытыктабыллаах сыьыанна уерэтэр, иитэр-такайар.

Сыала: тереппут-о5о-учуутал бииргэ улэлээьиннэрин тэрийии.

Сорук: - о5о сайдар усулуобуйатын тэрийиигэ тереппуту тумуу;

- о5о иитиитигэр тереппут оруолун урдэтии;
- тереппут-оскуола-общественность бииргэ тумсуулэрин тэрийии;
- о5ону кыра эрдэ5иттэн саха итэ5элигэр, утуе майгыга-сигилигэ иитии, сиэр-майгы еттунэн ыраас, чэбдик буоларыгар бол5омто ууруу;
- о5о бэйэтин санаатын сатаан санара, толкуйдаабытын олоххо киллэрэ уерэнэригэр олук ууруу.

Сабабалааьын:

□□Тереппут о5ото тугунан тыьынарын, интэриэьиргиирин ордук чугастык билэр,

оџотугар субэ-ама биэрэригэр, талаанын сайыннараыгар сөптөөх хайысханы булунарыгар туһалаах. Төрөппүт оџотун кытта бииргэ үлэлиир түгэнэ үксүүр. Дьиз кэргэн бииргэ айар, толкуйдуур соруудахтары онороругар элбэџи ааџар, оџолорунуун тэннэ үлэлиир буоллаџына, түмсүүлээх, эйэлээх буолар.

□□Үөрэнээччи бэйэни сайыннараар, төрөөбүт тылынан үүнэр-сайдар, суолун булунар, ылбыт билиитин күннээџи олоџор тутта үөрэнэрин ситиһэргэ дьулуһар.

□□Учуутал-төрөппүт-үөрэнээччи үтүө сыһыаннарыгар бодоруһууну инэрэр, бэйэ эппиэтинэһин сайыннараар, салайынар.

«Бары бииргэ: тереппут-оџо-учуутал» бырайыак улэтин былаана.

№	Хайысха	Ытытлар тэрээһин	Ис хобооно	Күнэ-дьыла	Эппиэттээх	Бэлиэтээһин
1	Алтынны «Басхан –Ексеку сиэнэ»	- «Басхан диэн кимий?» -. - «Мин санаабар Басхан киһи...» - «Ексеку сиэннэрэ-Ыллыктар» - биир хамаанда - «Басхан» оџону быһаарыы	- билиһиннэрии дьарык, Басхан оџону талыы экрана (7 керунунэн сыаналанар) - санаа уллэстии, кэпсээһин, холобурдааһын. - коллаж, белеџунэн оонньуулар, «Чуораанчык» сурунаалтан соруудахтары толоруу. - экран тумугун таһаарыы, басхан оџону быһаарыы, девиз, речевка уерэтии	4.10.24 11.10.24 18.10.24 25.10.24.	Кылаас салайааччылар	
2	Сэтинньи «Киэн билиилээх - Ексеку сиэнэ»	- «Сэтинньи – Байанай ыйа», - викторина «Улуу Кыайыы 80 сыла».	- билиһиннэрии «Киэн билиилээх - Ексеку сиэнэ» трек ис хобооно, «Улуу Кыайыы 80 сыла» презентация керуу, - 3 хамаанданан арахсан викторина, оонньуу. - соруудахтар: «Байанай мичик гынна	8.11.24	Кылаас салайааччылар, Баишевтар, Рахлеевтар дьиз кэргэн.	

		- «Байанай баай хара тыа иччитэ». - «Сэтинньи – Байанай ыйа» тумук	хаартысканан быыстапка, Саха сириг кыыллара, кетердере, булт тэриллэрэ - кинигэ быыстапката, уерэтии, билии. - презентация, станцияларынан оонньуу, - «Байанай бэлэ5э» дьаарбанка - сорудахтар: Булт тэриллэрэ, кунду туулээхтэр, бултанар кетердер, кус арааа, балыктар – уерэтии, презентациянан кэпсииргэ бэлэмнэнии. - «Байанай» улуустаабы дист.олимпиада - Сорудахтары кэпсээбин, - ус хамаанданан араахан «Байанай ыйа» презентациянан оонньуу.	15.11.24 22.11.24		
3	«Уран уус – Ексеку сиэнэ»	- «Уус кыи диэн кимий», «Нэбилиэкпит уус дьоно» презентация. - «Хаар кыырапахтара»– маастар кылаас - «Сатабыл»	- билибиннэри, Презентация керуу. - сорудахтары ылыы. -Адвент календары са5алаабын. - Араас матырыйаалтан оноьук. - 5 керунунэн (оьуруо, выжигание, иистэнии, уьаныы, ас) биирдиилээн бастыыр иьин	6.12.24 13.12.24 20.12.24	Кылаас салайааччыла ра Юнчанова С.В. Афанасьевтар дьиз кэргэн	

		- тереппуттэр куруууктара	курэхтэи. - «Кэрэ мааны корона» «Супер хаатынка- валенка» «Сыл бэлиэтэ» «Муус оноук»	13- 25.12.24	Тереппуттэр, оолор.	
4	«Бэйэтин баатынан кемелеер – Ексеку сиэнэ»	- «Баа еттубунэн» оолор бырайыактара - толкуйдаммыт бырайыактары- нан акциялары тэрийи. - тумуктуур тэрээн	- билибиннэри. Хамаандаа арахсан бэйэ баатынан утуе дьыаланы онорууга бырайыак толкуйдааын. - нэбилиэннэ бары аранатын хабан улэни тэрийи. - акциялар тумуктэрин анализтааын, санаа атастааы. Презентация, Ооннуу.	17.01.25 22- 29.01.25 31.01.25	Кылаас салайааччыла ра, уэрэнээччилэр Боппосовтар, Мосоркиннар, кылаас салайааччыла ра Боппосовтар, Мосоркиннар	
5	«Эрчим- Ексеку сиэнэ»	- билибиннэри, - «Уолбаттан тахсыбыт спортсменнар» презентация. - «Манчаары ооннуулар» оолорго курэхтэи. - Россия Армиятын кунугэр аналлаах тэрээн. - тумуктуур	Презентациянан билибиннэри, - соруудахтар: «Манчаары ооннууларын керсе» символлары билсии, оноук конкурса, ооннуу керуннэрин уллэстэн сырдатыы, кэпсээн. Биир дойдулаахтарбыт ын кытта керсууу. - оолорго кердех курэхтэи. - военизирован- най ооннуу, - смотр песни и строя. - СВО акция - презентация,	7.02.25 14.02.25 21.02.25 28.02.25	Кылаас салайааччыла ра. Егоровтар, Семеновтар.	

[illegible]

		- тереппуттэр куруьуоктара - квест оонньуу	дьиэтигэр ейдебунньук бэлтэ туруоруу. Егоровтар Товаровтар Софроновтар - курган анныгар хамаанданан квест оонньуу.	25.04.25		
8	Тумуктуур «Ексеку сиэннэрэби т»	Эйэ, улэ, саас. Кыайыы Парада. - «Кыайыы суолларынан» квест оонньуу - Зарница – сыл тумугэ.	- улэлири таптыбыт – субуотунньук. О5о площадкатын ыраастаабын. кырааскалаабын. Ветераннарга тимуровскай улэ, э5эрдэлэр. - Парадка, акцияларга кыттыы, э5эрдэ хобоон, ырыа. - курган анныгар хамаандаба арахсан оонньуу. - айылбаба сынньалан.	2.05.25 9.05.25 16.05.25 23.05.25	Кылаас салайааччыла ра	

Туьаныллыбыт литературалар.

1. Чуораанчык сурунааллар
2. «Ексеку сиэннэрэ» кеме матырыйаал.
3. «Чуораанчык алта дьарыга» метод.субэлэр.

